

ФОРМУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ІННОВАЦІЙНО-ІНТЕГРОВАНИХ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ

Постановка проблеми. Розробка будь-яких схем інноваційно-інтегрованих систем управління якістю аграрної вищої освіти будуть мати вигляд макромоделей, які передбачають функціонування аналізованої системи на національному рівні. Саме тому в такого роду схемах не буде врахована низка окремих (більш конкретних) аспектів, які стосуються їх застосування на рівні окремих установ. В даному випадку мова йде про те, що врахування потребують географічні, природно-кліматичні, соціально-економічні, демографічні, інфраструктурні та інші відмінні характеристики різних регіонів країни, в межах яких працюють окремі організації, що складають мережу вищих аграрних навчальних закладів та наукових установ Національної академії аграрних наук України (НААНУ), а також, головне, – підприємницькі структури агропромислового виробництва. Врахування цих ключових характеристик, а також специфіки окремих процесів агропромислового виробництва в регіонах, надає можливість виокремити, згрупувати та систематизувати усі змістовні особливості, на основі чого, у подальшому, можливо здійснити обґрунтування створення регіональних інноваційно-інтегрованих систем управління якістю аграрної вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі питання розвитку аграрної вищої освіти отримали в працях С.Г. Чигасова [1], Г.П. Педченко [2], П.М. Макаренка, Т.В. Попової [3], А.І. Блозви, Н.Т. Тверезовської [4] та у Державній цільовій програмі розвитку українського села на період до 2015 р. [6]. Зауважимо, що такий напрямок розвитку та реформування аграрної вищої освіти, як формування регіональних інноваційно-інтегрованих систем управління лишається малодослідженим. Таким чином, науково-практична проблема розробки конструктивного інструментарію, придатного до вирішення питання підвищення якості вищої аграрної освіти на основі інтеграції інноваційно-активних наукових, освітянських та виробничих структур на регіональному рівні.

Метою статті є розробка та обґрунтування умов практичного використання схеми регіональної інноваційно-інтегрованої системи управління якістю аграрної вищої освіти

Виклад основного матеріалу. На регіональному рівні функціонування такого роду інтегрованих структур (виходячи з їх формування, обґрунтованого за критеріями оптимальності) надає можливість вирішити низку питань, які є актуальними з погляду на забезпечення якісних характеристик освітніх послуг за аграрними напрямками, на конкретних територіях. Зокрема:

– стимулювання, активізація та інтенсифікація партнерських відносин між регіональною мережею аграрних закладів вищої освіти та агропромисловими підприємницькими структурами. У тому числі і відносин соціального партнерства;

– організація, підтримка та забезпечення стійкого зворотного зв'язку між підприємствами АПК, державними установами та іншими організаціями, що складають споживчу базу ринку праці на фахівців аграрної спеціалізації;

– формування інтегрованої системи безперервного навчання, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців аграрної спеціалізації, яка тісно пов'язана з науково-

дослідною роботою та сучасним інноваційним агропромисловим виробництвом.

Формування такого роду інтегрованої структури є важливим з погляду на процеси управління якістю аграрної вищої освіти. Наявність єдиного регіонального центру визначає можливість, базуючись на принципах єдиноначальності, формулювати єдину політику та стратегію управління якістю аграрної освіти на регіональному рівні. При цьому цілком можливою є розбудова систем стратегічного, політичного та процесного управління якістю, об'єднаних в єдиний механізм на рівні регіональної інноваційно-інтегрованої системи.

Аналіз науково-практичних джерел, стосовно питань розробки організаційних структур управління інтеграційними об'єднаннями в освітній сфері, зокрема в межах окремих галузевих напрямків, визначив, що домінуючим є два підходи, які можуть використовуватися в зазначеному процесі. Відповідно до першого інтеграція передбачає скоординовану діяльність навчальних закладів, наукових установ та інших суб'єктів, яка спрямована на реалізацію спільної стратегії та політики у галузі якості, а також в інших напрямках. Управління інтеграційним об'єднанням здійснюється координуючим органом, який може формуватися на засадах делегування повноважень, ресурсів та керівного складу. При цьому усі суб'єкти цієї інтеграції лишаються окремими юридичними особами з власним майном, правами та обов'язками. Другий, на наш погляд більш досконалий підхід, передбачає більш глибоку інтеграцію на основі формування єдиного організаційного утворення, яке частіше за все здійснюється на базі одного суб'єкта, який визначається центральним (стрижневим) суб'єктом інтеграції. У такий спосіб формується центр прийняття рішень усіх рівнів, в розпорядженні якого акумулюються усі ресурси, матеріально-технічна база та потенціал окремих організацій. Порівняно вищий рівень досконалості такого роду інтеграційного об'єднання пояснюється тим, що в його межах забезпечується концентроване використання ресурсів та потенціалу в напрямку реалізації політики і стратегії розвитку. При цьому слід зауважити, що, говорячи про регіональну мережу освітніх, наукових, дослідницьких та виробничих установ аграрної спеціалізації, цілком очевидним є визначення потреби спрямування усієї діяльності на реалізацію регіональної стратегії розвитку та забезпечення якості аграрної освіти і науки.

Враховуючи особливості регіональних мереж освітніх і наукових установ аграрної спеціалізації в Україні варто відмітити, що найбільш доцільним є визначення вищих аграрних навчальних закладів у якості центрів управління такого роду інтеграційними об'єднаннями. Обґрунтуванням цього є те, що у сучасних умовах вищі аграрні навчальні заклади, працюючи на ринку освітніх послуг (за рахунок платного надання яких забезпечується наповнення більшої частки бюджетів ВНЗ), зберегли матеріально-технічну базу, мають порівняно вищу фінансову забезпеченість та, головне, – сконцентрували значну частку інтелектуального та кадрового потенціалу науково-освітньої діяльності. Виходячи з цього доцільним є визначення вищих аграрних навчальних закладів у якості центрів, на основі яких слід формувати регіональні інноваційно-інтегровані системи управління якістю аграрної вищої освіти.

Іншим важливим питанням є те, що Концепцією передбачається формування інтеграційних навчально-наукових об'єднань за критерієм належності окремих установ до певних природно-кліматичних зон. Таким чином, регіональні інноваційно-інтегровані системи управління якістю аграрної вищої освіти будуть формуватися за міжрегіональною (в адміністративному сенсі) ознакою. Виходячи з цього до складу одного інтеграційного об'єднання будуть віднесені декілька вищих аграрних навчальних закладів. У цьому випадку визначення центру нового утворення може бути здійснено на основі порівняльного аналізу існуючої матеріальної бази закладів, кількості студентів, належності до адміністративних центрів, а також регіонів з вищим рівнем економічного розвитку, розвитку агропромислового комплексу, та, головне, – стану інфраструктури аграрного виробництва.

Але, на наш погляд, найважливішим критерієм визначення центрів знов створюваних інтеграційних утворень в сфері аграрної освіти і науки – є досвід функціонування та розгалуженість мережі відокремлених (віддалених) структурних підрозділів вищих аграрних навчальних закладів. В даному випадку мова йде про 118 аграрних ВНЗ I-II рівнів акредитації, заклади післядипломної аграрної освіти з їх структурними підрозділами, заклади з підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів для аграрного сектору, науково-дослідні інститути, лабораторії, навчально-дослідні господарства та виробничі підрозділи. Цілком очевидним є те, що означена розгалужена мережа навчальних, наукових, дослідницьких, виробничих установ і підрозділів, розподілена серед 16 аграрних університетських центрів не рівномірно. Таким чином, серед усіх вищих аграрних навчальних закладів, можливо виокремити ті, що є порівняно більш адаптованими до виконання ролі регіональних (або за природно-кліматичним критерієм – зональних) центрів інноваційно-інтегрованої системи управління якістю аграрної вищої освіти.

Визначення суб'єктів управління регіональними центрами інноваційно-інтегрованої системи потребує також ідентифікації її об'єктів. До їх числа слід віднести:

– **структурні організаційні одиниці** регіональних інноваційно-інтегрованих систем: вищі аграрні навчальні заклади I-IV рівнів акредитації, наукові установи, лабораторії, навчально-дослідні господарства, інноваційні агропромислові підприємства та сучасні об'єкти інфраструктури аграрного ринку;

– **мережу комунікаційних каналів** регіональних інноваційно-інтегрованих систем: навчально-науковий, інноваційно-дослідницький, бізнес-орієнтований та зворотного зв'язку;

– **ресурси та потенціал** регіональних інноваційно-інтегрованих систем: кадри вищої кваліфікації, ППС вищих аграрних навчальних закладів; об'єкти матеріально-технічного забезпечення; земельний фонд, виробнича, дослідницька та експериментальна база; бюджетне фінансування та потенціал стратегічних позицій окремих структурних організаційних одиниць на ринках освітніх послуг, наукової продукції, консультаційних послуг та дорадництва тощо.

– Іншим важливим питанням, яке потребує врахування в процесі формування регіональних інноваційно-інтегрованих систем управління якістю аграрної вищої освіти – є потенціал та можливості аутсорсингу, широке застосування якого на засадах процесного підходу та методології управління якістю, визначає суттєву економію фінансових та людських ресурсів. Внутріорганізаційний аутсорсинг, особливо в крупних інтеграційних об'єднаннях, відкриває можливості отримання додаткового економічного ефекту від масштабу, на основі спеціалізації окремих структурних одиниць і підрозділів. Таким чином, при одночасному розширенні окремих напрямків діяльності досягається порівняно вища їх ефективність. Однак при цьому однією з головних умов успішної реалізації аутсорсингової стратегії інтегрованого розвитку та зростання – є широка мережа ефективно функціонуючих комунікаційних каналів високої пропускну здатності та ємності. Аутсорсинг надає можливість знизити або навіть ліквідувати потребу фінансування дублюючих функцій і видів діяльності в межах єдиної інтегрованої системи управління. Таким чином, досягається концентрація значного ресурсу на пріоритетних напрямках розвитку та зростання.

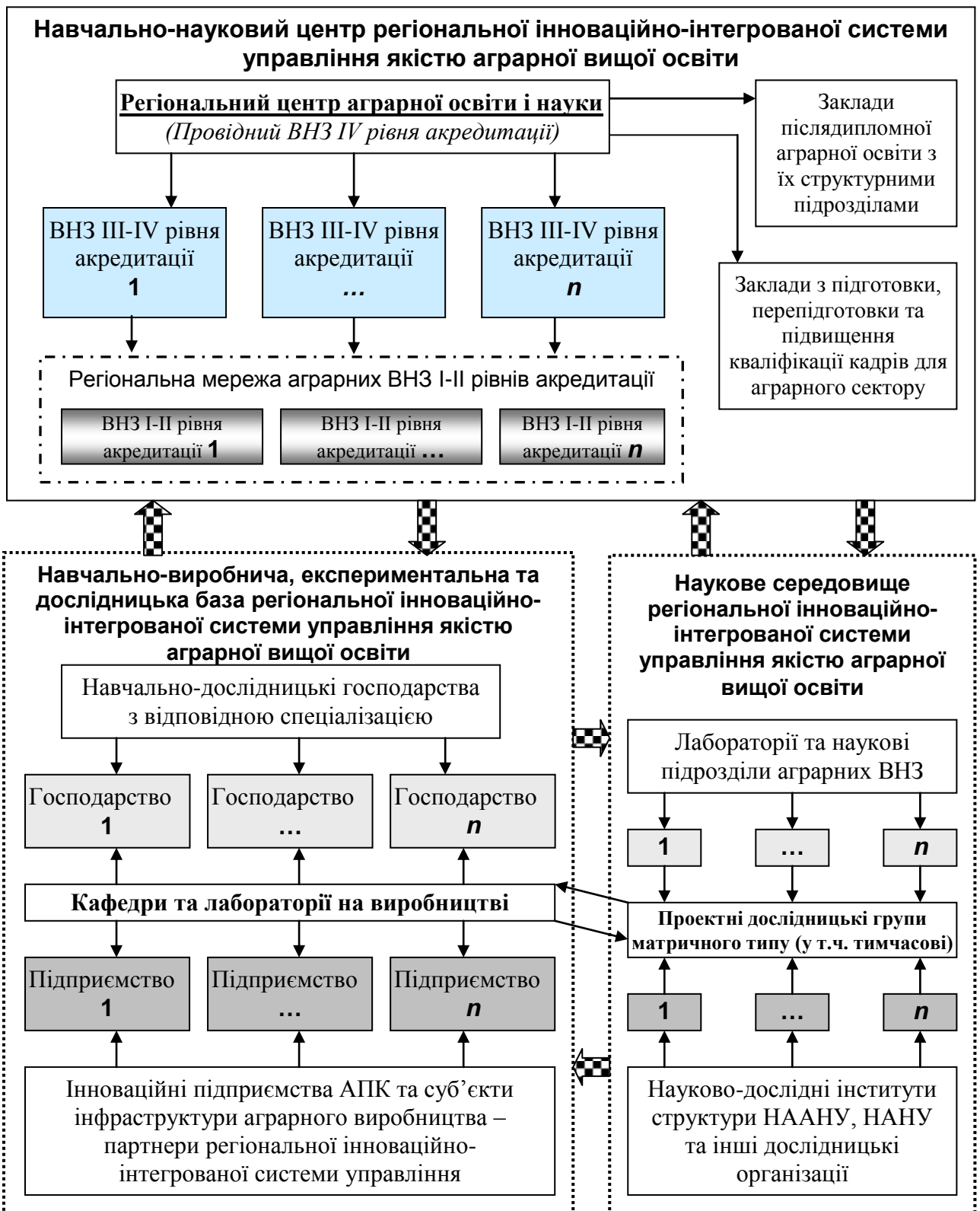

Рис. 1. Схема регіональної інноваційно-інтегрованої системи управління якістю аграрної вищої освіти

Виходячи з вищевикладеного побудову регіональної інноваційно-інтегрованої системи управління якістю аграрної вищої освіти можливо здійснити на основі конструкції, структуру якої представлено графічно на рис. 1. Функціонування регіональної інноваційно-інтегрованої системи управління якістю аграрної вищої освіти відкриває широкі можливості в частині інтенсифікації процесів працевлаштування

випускників та формування трудового, інтелектуального і освітнього потенціалу агропромислових підприємств регіону. При цьому поряд з цим вирішується низка питань в сфері державного замовлення на освітні послуги аграрних ВНЗ. Існуюча система набору студентів, яка ґрунтується на механізмах бюджетного фінансування, зовнішнього незалежного оцінювання, а також кон'юнктурі ринку освітніх послуг, є такою, що не у повній мірі забезпечує відповідність параметрів підготовки фахівців реально існуючим вимогам ринку праці. В даному випадку мова йде про диспропорції, які спостерігаються в структурі підготовки кадрів та попиту з боку підприємств АПК.

Висновок. Сформованість регіональної мережі інноваційних підприємств АПК та суб'єктів інфраструктури аграрного виробництва (які є партнерами регіональної інноваційно-інтегрованої системи управління якістю аграрної вищої освіти) визначає можливість здійснювати ефективне планування підготовки фахівців, які у майбутньому отримають сучасні робочі місця на інноваційному агропромисловому виробництві. При цьому державне замовлення, у даному випадку, можливо використовувати як стимулюючий чинник для підприємств, в частині сприяння їх участі в регіональній інноваційно-інтегрованій системі управління якістю аграрної вищої освіти.

За допомогою цього розширюється база об'єктів науково-дослідної та інноваційної роботи для відповідних підрозділів та установ регіональної інноваційно-інтегрованої системи, що у сукупності формують її наукове середовище. І на основі цього можливо досягти реальної дієвості та ефективності функціонування кафедр на виробництві, а також проектних і дослідницьких груп матричного типу, які формуються в межах наукового середовища, навчально-виробничої, експериментальної та дослідницької бази регіональної інноваційно-інтегрованої системи управління якістю аграрної вищої освіти.

Анотація

В статті розроблено та обґрунтовано умови практичного використання схеми регіональної інноваційно-інтегрованої системи управління якістю аграрної вищої освіти. Визначено можливості ресурсного забезпечення означених структур, їх структуру та суб'єктний склад. Запропоновано модель побудови та функціональне навантаження апарату управління регіональних інноваційно-інтегрованих систем управління якістю аграрної вищої освіти.

Ключові слова: вища освіта, інновації, управління якістю, інтегровані структури.

Аннотация

В статье разработаны и обоснованы условия практического использования схемы региональной инновационно-интегрированной системы управления качеством аграрного высшего образования. Определены возможности ресурсного обеспечения отмеченных структур, их структура и субъектный состав. Предложена модель построения и функциональная нагрузка аппарата управления региональных инновационно-интегрированных систем управления качеством аграрного высшего образования.

Ключевые слова: высшее образование, инновации, управление качеством, интегрированные структуры.

Summary

In the article developed and grounded terms of the practical use of chart of regional innovative-integrated quality control system of agrarian higher education. Possibilities of the resource providing of the noted structures, their structure and subject composition, are certain. The model of construction and functional loading of regional innovative-integrated control quality system management of agrarian higher education is offered.

Keywords: higher education, innovation, quality management, integrated structures.

Список використаної літератури:

1. Чигасов С.Г. Управління маркетингом освітніх послуг в організаціях навчально-курсової мережі АПК : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.01 “Економіка, організація і управління підприємствами” / С.Г. Чигасов – К., 2003. – 20 с.
2. Педченко Г.П. Адаптація аграрних ВНЗ до підготовки спеціалістів сільського господарства у ринкових умовах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами / Г.П. Педченко. – К., 2003. – 20 с.
3. Макаренко П.М. Економічне відтворення аграрного виробництва в умовах ринку : монографія / П.М. Макаренко, Т.В. Попова. – Мелітополь : «Люкс», 2011. – 348 с.
4. Блозва А.І. Розробка и позитивний вплив електронної бази даних сільськогосподарської продукції на якість навчального процесу у ВНЗ / А.І. Блозва, Н.Т. Тверезовська // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – 2010. – № 155 / 1. – С. 20 –24.
5. Розпорядження Кабінету міністрів України «Про схвалення Концепції реформування і розвитку аграрної освіти та науки» від 6.04.2011 р. № 279-р : [електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/279-2011-%D1%80>
6. Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року» від 19.09.2007 р. № 1158 : [електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1158-2007-%D0%BF>